

Podklad diskusního příspěvku pro schůzi prac. skupiny

"Gramatická struktura jazyka"

P. Novák

1. Slovní druhy. Tradiční nauka (různé její verze) o slovních druzích obsahuje reálné problémy i pseudoproblémy. Dosavadní příspěvky pro skupinu měly - zdá se - společné to, že usilovaly o vyhledání a "záchranu" i vhodné uchopení prvních a likvidaci druhých!

Příklad 1. Výsledek aplikací hledisek lexikálně sémantického, morfologického a syntaktického pro soubory slovních tvarů obecně nesouhlasí. Reálné problémy: Které trojčlenné kombinace hodnot (příznaků) podle hlediska prvního až třetího se skutečně vyskytují, které nikoli (a popř. proč)? Lze "přirozeným" způsobem modifikovat dosavadní hlediska nebo přibrat hlediska další tak, aby se vztahy výsledků aplikací hledisek zjednodušily (daly se zachytit obecnějšími výroky)? Pseudoproblémy: Jak (jakými grify) zajistit souhlas výsledků zmíněných aplikací? Kterým hlediskům obecně nebo od případu k případu "dát přednost" (rozumí se bez jakékoli relativizace)?

Příklad 2. Je výraz možnost v Máme možnost vás zaměstnat ještě substantivum? (Patrně pseudoprobém.)

2. Problematika významové stránky morfologických jevů.

(A) Předpoklad: Vybudování formální morfologie je v podstatě snadné (sémantické údaje lze minimalizovat). (B) Konstatování: Pro postižení významu různých morfologických jevů je třeba pracovat s textovými fragmenty rozličné délky (to je

způsobeno tím, že se i v této oblasti uplatňuje arbitrérnost jazykového znaku: obecně není souvislost mezi typem, charakterem významu a typem, charakterem jeho vyjádření). (Cf. Rozhodnutí: Chceme postihnout vztahy mezi různými typy užití morfologických jevů (pomocí některého (některých) z možných systematizačních principů).

Kdyby nenastala žádná z následujících možností, bylo by možno vztahy výsledků zkoumání ad C zachycovat na různých ("příslušných") místech. Avšak (D) pro postižení různých typů užití téhož morfologického jevu je třeba textových fragmentů různé délky. Kde za této situace zachycovat vztahy příslušných jevů, kde generalizovat (lze-li generalizovat)? Jsou k rozhodnutí o tom nearbitrární kritéria (arbitrárně se lze rozhodnout vždy; dosáhnout nutného sepětí výkladu lze prostě pomocí odkazů!)? Není vhodné pro zachycení souvislostí různých typů užití morfologických jevů zvolit neutrální místo ("významosloví", morfologická sémantika)?

Příklad 3 a 4: Vokativ. Nominativ (rozbor vět typu Blíž-
kým příbuzným psa je vlk.)

D o d a t e č n é p o z n á m k y :

Tyto poznámky se vztahují k 2. části tezí; obsahují některé myšlenky podané ústně i reakci na dotazy a připomínky účastníků schůzky. Jejich cílem je ujasnit vztah příspěvku k hlavnímu cíli práce skupiny: přispět - způsobem zatím ne zcela specifikovaným - k vzniku velké vědecké mluvnice češtiny.

1. Zčásti byly mé výklady chápány jako návrh procedury (patrně k získání plánované gramatiky češtiny). Výklady toto chápání připouštějí, ale neměl jsem něco takového na mysli. Pozitivně: viz bod 5 poznámek. (Nebylo by na škodu znovu promyslet

